

πληθυσμού, καθιστούν την ασφάλεια απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη του παιδιού και την ολοκλήρωση του ενήλικα. Επιπλέον, εδώ και μερικά χρόνια, νέες εκφράσεις έχουν εμφανισθεί: «διατροφική ασφάλεια», «ενεργειακή ασφάλεια», «ανθρώπινη ασφάλεια» κ.λπ. Τέλος, ο οικονομικός τομέας της ασφάλειας σε όλες της τις μορφές (των πληροφοριακών συστημάτων, των οικιακών αυτοματισμών, των συστημάτων επιτήρησης) βρίσκεται σε πλήρη ανάπτυξη...». Προέχει, βέβαια, η ασφάλεια, η οποία εγγυάται την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων του πολίτη, όπου περιλαμβάνονται και η προστασία της ζωής και της περιουσίας των ατόμων. Σε μας το «δικαίωμα στην ασφάλεια» (*droit à la sécurité*) πηγάζει από την διάταξη του άρθρου 2 παρ. 1 Συντ. που ορίζει ότι «Ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας». Η διάταξη αυτή αξιώνει από το Κράτος και την διαρκή αστυνομική επαγρύπνηση για την μη προσβολή των ατομικών δικαιωμάτων των πολιτών από τρίτους (βλ., σε *Π. Παράρ.*, *Res Publica I*, Το Κράτος Δικαίου, Σάκκ., 2014, σελ. 673-674, πλείονα δε, in «Τιμητικός Τόμος για τα 50 χρόνια των Τακτικών Διοικ. Δικαστηρίων, Σάκκ. 2015, σελ. 265-274). Αν, όμως, τρομοκρατικές ενέργειες εξαναγκάζουν τα κράτη να προβαίνουν σε λήψη αυστηρότερων αστυνομικών μέτρων για την ασφάλεια των πολιτών, σ' αυτό δεν φταίει ο φιλελευθερισμός, όπως φαίνεται να δέχεται ο συγγραφέας.

ALICE MAZEAUD/MAGALI NONJON, *Le marché de la Démocratie Participative*, 365 σελ., *Éditions du Croquant*, 2018.

«Η αγορά της συμμετοχικής δημοκρατίας» κυκλοφορεί στη σειρά «SocioPo» των εκδόσεων «Croquant». Η σειρά «SocioPo» συνεισφέρει στη διάδοση πανεπιστημιακών εργασιών των κοινωνικών επιστημών με επίκεντρο την πολιτική διάσταση των κοινωνικών φαινομένων.

Αντικείμενο του παρουσιαζόμενου έργου είναι η κριτική ανάλυση της “συμμετοχικής δημοκρατίας”. Με τον όρο αυτό εννοείται το σύνολο των διαδικασιών, οργάνων και μηχανισμών που ευνοούν την άμεση εμπλοκή των πολιτών στη διακυβέρνηση των δημοσίων υποθέσεων. Στη Γαλλία, ήδη από τη δεκαετία του 1990, οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης υιοθέτησαν τη συμμετοχική δημοκρατία με τη δημιουργία π.χ. συμβουλίων γειτονιάς, «ατελείε πολιτών» και «συμμετοχικού προϋπολογισμού». Για τις συγγραφείς, οι οποίες είναι ερευνήτριες σε πανεπιστημιακά ιδρύματα της Γαλλίας στον τομέα των πολιτικών επιστημών, μια ιστορική ανάλυση ή παρουσίαση του θεσμού της συμμετοχικής δημοκρατίας δεν επαρκεί, αλλά απαιτείται ενδελεχής ανάλυσή της λόγω της θεσμοποίησής της. Με τον όρο θεσμοποίηση, οι συγγραφείς εννοούν τη δημιουργία μιας «μηχανής» τόσο στην πολιτική όσο και στη διοίκηση επαγγελματιών της συμμετοχικής δημοκρατί-

ας. Στη Γαλλία προσφέρονται τόσο προγράμματα πανεπιστημιακών σπουδών όσο και επαγγελματικής κατάρτισης για ανθρώπους που ενδιαφέρονται να αποκτήσουν το “savoir-faire” της συμμετοχικής δημοκρατίας. Λόγω της θεσμοποίησης λοιπόν, σκοπός των συγγραφέων είναι να απαντήσουν στο ερώτημα πώς, παρ’ ότι η συμμετοχική δημοκρατία αποτελούσε αίτημα των υπερασπιστών της πάλης των τάξεων και της αμφισβήτησης της τότε πολιτικής κατάστασης της δεκαετίας του 1960-1970, διεκδικήθηκε από το Κράτος με τη δραστηριοποίηση επαγγελματιών. Οι συγγραφείς δεν επικεντρώνονται στα αποτελέσματα της δραστηριότητας αυτών των επαγγελματιών στην ποιότητα της δημοκρατίας, αλλά επιθυμούν να φωτίσουν το ρόλο τους αφού είναι αυτοί που παράγουν και πλάθουν τις εν λόγω πολιτικές. Περαιτέρω, οι συγγραφείς παρομοιάζουν το φαινόμενο της συμμετοχικής δημοκρατίας με τον όρο της «αγοράς», δανειζόμενες κάποιες φορές την ορολογία της οικονομικής επιστήμης, καθώς η συμμετοχική δημοκρατία έχει, κατά τις συγγραφείς, ένα τίμημα: περιορίζεται αφενός από μηχανισμούς εξορθολογισμού των τιμών, αφετέρου χαρακτηρίζεται από μια μόνιμη ευρηματική αναζήτηση.

Συνοπτικά, το έργο χωρίζεται σε τέσσερα μέρη: Το πρώτο μέρος είναι αφιερωμένο στην κοινωνική κατασκευή της συμμετοχικής δημοκρατίας. Επαναδιατυπώνονται οι ιστορικές λεπτομέρειες ανά χρονικές περιόδους που οδήγησαν στη θεσμοποίηση της συμμετοχικής δημοκρατίας, καθώς και οι δυναμικές που διαμορφώθηκαν έτσι ώστε σήμερα να μιλάμε για *επαγγελματίες της συμμετοχικής δημοκρατίας*. Στο δεύτερο μέρος αναλύεται η θεωρία σύμφωνα με την οποία κατέστη απαραίτητη η εμπλοκή των επαγγελματιών. Ειδικότερα, αναδεικνύεται η προοδευτική πορεία βάσει της οποίας η συμμετοχική δημοκρατία λειτουργεί στο όνομα των πολιτών. Στο τρίτο μέρος, οι συγγραφείς επικεντρώνονται στις εσωτερικές δυναμικές του «νέφους της συμμετοχικής δημοκρατίας», όπως το ονομάζουν, αναλύοντας τις πολιτικές, επαγγελματικές και επιστημονικές αναδιαρθρώσεις της. Άλλως, αναλύουν το προφίλ των επαγγελματιών της συμμετοχικής δημοκρατίας, οι οποίοι προέρχονται από διάφορα επιστημονικά πεδία και τομείς εργασίας και οι οποίοι ανταγωνίζονται ο ένας τον άλλον εντατικά. Τέλος, στο τέταρτο μέρος αναλύεται η διαδικασία τυποποίησης των συμμετοχικών πολιτικών και υπογραμμίζεται η αμφιταλάντευση που παρατηρείται στις πολιτικές της συμμετοχικής δημοκρατίας. Το ως άνω έργο εισάγει πλήρως τον αναγνώστη στο τοπίο των μηχανισμών άμεσης δημοκρατίας στη Γαλλία, ρίχνοντας το βάρος κυρίως στην τοπική αυτοδιοίκηση και θέτει εύλογους προβληματισμούς ως προς την τάση εξέλιξης του φαινομένου των επαγγελματιών σε αυτό το χώρο.

*Μπιάνκα Ψαράκη-Φύτρου
Μ.Δ.Ε., Δικηγόρος*